

Sygn. akt II UK 246/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 września 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Staryk (przewodniczący)

SSN Zbigniew Korzeniowski (sprawozdawca)

SSN Piotr Prusinowski

w sprawie z wniosku W. P.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w L.
o emeryturę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 13 września 2018 r.,
skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 20 grudnia 2016 r., sygn. akt III AUa (...),

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Apelacyjnemu w (...) do ponownego rozpoznania i orzeczenia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w (...) wyrokiem z 20 grudnia 2016 r. oddalił apelację
pозwanego organu rentowego od wyroku Sądu Okręgowego w J. z 31 maja 2016
r., który zmienił decyzję pozwanego z 11 grudnia 2015 r. i przyznał wnioskodawcy
W. P. prawo do emerytury z tytułu pracy w warunkach szczególnych.

Pozwany odmówił wnioskodawcy prawa do wcześniejszej emerytury wobec braku pracy w szczególnych warunkach. Spór dotyczył pracy z działu II, wykaz A do rozporządzenia z 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, określającym prace w szczególnych warunkach w energetyce jako *„prace przy wytwarzaniu i przesyłaniu energii elektrycznej i ciepłej oraz przy montażu, remoncie i eksploatacji urządzeń elektroenergetycznych i ciepłych”*.

Sąd Okręgowy ustalił, że wnioskodawca od 10 września 1973 r. do 30 kwietnia 1998 r. pracował jako elektromonter instalacji i urządzeń elektroenergetycznych w Przedsiębiorstwie Produkcyjno – Budowlanym „K.” w R. (wcześniej: Zakłady Produkcji (...) „R.”, nast. Przedsiębiorstwo (...) „P.”). Wnioskodawca był odpowiedzialny za zachowanie w pełnej gotowości urządzeń elektroenergetycznych, niezbędnych do utrzymania tego zakładu w ciągłym ruchu – wykonywał prace przy eksploatacji tych urządzeń w zakresie utrzymania ich w należytym stanie technicznym. Do jego obowiązków należało wykonywanie czynności konserwacyjnych, jak i wykonywanie czynności związanych z usuwaniem usterek, uszkodzeń oraz remontami tych urządzeń w celu doprowadzenia ich do wymaganego stanu technicznego. Wnioskodawca wykonywał stale i w pełnym wymiarze czasu pracy prace elektromontera i instalacji elektroenergetycznych. Miał za zadanie zachowanie w pełnej gotowości urządzeń elektroenergetycznych (w tym w szczególności transformatorów, agregatów prądotwórczych, linii kablowych) niezbędnych do utrzymania zakładu pracy w ciągłym ruchu – wykonywał prace przy eksploatacji tych urządzeń w zakresie utrzymania ich w należytym stanie technicznym. Jego praca polegała na podejmowaniu czynności konserwacyjnych, jak i czynności związanych z usuwaniem usterek, uszkodzeń oraz remontów tych urządzeń w celu doprowadzenia ich do wymaganego stanu technicznego. Okresowe zatrudnienie wnioskodawcy na podwójnym stanowisku elektromonter – ślusarz remontowy miało jedynie charakter formalny i służyło wyłącznie podwyższeniu stawki zaszeregowania wnioskodawcy. W trakcie zatrudnienia okresowo wnioskodawca był brygadzystą nadzorującym innych elektromonterów. W ocenie Sądu praca wnioskodawcy odpowiada pracy z działu II, wykaz A do rozporządzenia z 7 lutego 1983 r.

Sąd Apelacyjny w uzasadnieniu oddalenia apelacji pozwanego za prawidłowe uznał ustalenia faktyczne i ocenę prawną Sądu Okręgowego. Stwierdził, że ewentualne czynności, które pozwany przypisuje innym stanowiskom miały charakter doraźny, drugorzędny i były w istocie wpisane w charakter i specyfikę pracy elektromontera. Nadto profil, charakter działalności pracodawcy i warunki panujące w zakładzie pracy wnioskodawcy nie wyróżniają jego stanowiska, pod względem np. ryzyka zawodowego i zagrożeń, od analogicznego stanowiska elektromontera w przedsiębiorstwie ściśle zakwalifikowanym do branży energetycznej.

W skardze kasacyjnej zarzucono naruszenie art. 184 ust. 1 i 2 i art. 32 ust. 1, 2 i 4 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz § 1, 2, 3 i 4 ust. 1 rozporządzenia z 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w związku z załącznikiem stanowiącym wykaz A, dział II poprzez przyjęcie, że zatrudnienie wnioskodawcy w charakterze elektromontera instalacji i urządzeń elektroenergetycznych w Przedsiębiorstwie Produkcyjno-Budowlanym „K.” w R. stanowi pracę w szczególnych warunkach uprawniającą do nabycia emerytury w obniżonym wieku, podczas gdy profil działalności pracodawcy wnioskodawcy nie obejmował wytwarzania ani przesyłania energii elektrycznej lub ciepłej.

Wnioskodawca wniósł o oddalenie skargi kasacyjnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zarzuty skargi kasacyjnej uzasadniają uchylenie zaskarżonego wyroku, gdyż Sąd powszechny naruszył prawo materialne.

Chodzi o przepis z wykazu A, dział II do rozporządzenia z 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Zgodnie z nim, zatrudnieniem w szczególnych warunkach są prace w energetyce – prace przy wytwarzaniu i przesyłaniu energii elektrycznej i ciepłej oraz przy montażu, remoncie i eksploatacji urządzeń elektroenergetycznych i ciepłych.

Warunkiem uznania zatrudnienia za pracę w szczególnych warunkach jest wykonywanie jej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym

stanowisku pracy (§ 2 ust. 1 rozporządzenia).

Od razu można stwierdzić, że zatrudnionym w energetyce był ten pracownik, który stale i w pełnym wymiarze, czyli dzień po dniu, pracował przy wytwarzaniu i przesyłaniu energii elektrycznej lub ciepłej oraz przy montażu, remoncie i eksploatacji urządzeń elektrometrycznych i cieplnych.

Zakład zatrudniający wnioskodawcę nie należał do energetyki. Nie był to zakład wytwarzający i przesyłający energię elektryczną. Ustalenia co do profilu i przedmiotu działalności zakładu zatrudniającego wnioskodawcę w spornym okresie mogą być wystarczające dla dalszej oceny. Wnioskodawca pracował w zakładzie produkcyjno-budowlanym (przedsiębiorstwie (...)). W sprawie znaczenia ma jednak zatrudnienie w energetyce, czyli w szczególnej branży, w której praca wyraźnie odróżnia się od zatrudnienia pracowników w innych branżach, nawet zależnych od energetyki.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalona jest wykładnia w odniesieniu do przepisu z wykazu A, dział II do rozporządzenia z 7 lutego 1983 r.

Energetyka to gałąź przemysłu zajmująca się wytwarzaniem (przetwarzaniem) energii elektrycznej oraz ciepłej i dostarczaniem jej odbiorcom. Nie jest uzasadnione zaliczanie do prac szkodliwych w „energetyce” wszystkich prac związanych z montowaniem oraz eksploatacją wszelkich instalacji i urządzeń elektrycznych. Wówczas wykonywanie tak szeroko rozumianego rodzaju prac czyniłoby bezprzedmiotowymi granice pojęcia „energetyka” z działu II i przenosiłoby wcześniejsze uprawnienia emerytalne na różne roboty elektryczne nienależące do „energetyki”. Wszak w samej „energetyce” nie chodzi o wszelkie roboty elektryczne, lecz tylko o wskazane w dziale II prace przy wytwarzaniu i przesyłaniu energii elektrycznej i ciepłej oraz przy montażu, remoncie i eksploatacji urządzeń elektroenergetycznych i cieplnych. Branżowy charakter pracy w energetyce ma zatem znaczenie decydujące. Pojęcie pracy w szczególnych warunkach w energetyce należy rozumieć ściśle, zresztą taka wykładnia jest właściwa do prac w szczególnych warunkach z wykazu A do rozporządzenia. Innymi słowy praca w szczególnych warunkach w energetyce nie obejmuje wszystkich prac związanych z montowaniem oraz eksploatacją wszelkich instalacji i urządzeń elektrycznych lub elektroenergetycznych (zob. wyroki Sądu Najwyższego z 16 czerwca 2009 r., I UK

24/09 i z 17 kwietnia 2014 r., I UK 384/13).

Nie wystarcza wykonywanie prac przy montażu, remoncie i eksploatacji urządzeń elektroenergetycznych, jeśli nie są związane i nie wynikają z podstawowej działalności jaką jest wytwarzanie i przesyłanie energii elektrycznej. Odnosi się to również do robót elektroenergetycznych. Praca w szczególnych warunkach w energetyce nie obejmuje wszelkich prac wykonywanych przez elektromonterów i elektryków zatrudnionych w innych przedsiębiorstwach (wyrok z 15 września 2014 r., II UK 301/14).

Za prace w szczególnych warunkach w energetyce mogą być uznane tylko takie prace, które są realizowane w przedsiębiorstwie działającym w ramach tej gałęzi przemysłu (branży) i które polegają na montażu, remoncie i eksploatacji urządzeń elektroenergetycznych i ciepłych, ściśle związanymi z wytwarzaniem i przesyłaniem energii elektrycznej i ciepłej. Chodzi przy tym o kwalifikowany charakter tych prac wynikający właśnie z wykonywania ich w obrębie „systemu energetycznego”, w skład którego wchodzi zakłady wytwarzające (przetwarzające) energię elektryczną i ciepłą oraz przesyłające (dostarczające) tę energię do odbiorców. Umieszczenie w dziale II wykazu A (na takich samych, równych zasadach) prac montażowych, remontowych i eksploatacyjnych oznacza, iż każdy z tych rodzajów prac musi charakteryzować się narażeniem na ekspozycję takich samych czynników szkodliwych oraz takim samym stopniem owej ekspozycji (wyrok z 24 czerwca 2015 r., I UK 359/14).

Za prace w szczególnych warunkach w energetyce mogą być uznane tylko takie prace, które są realizowane w przedsiębiorstwie działającym w ramach tej gałęzi przemysłu i które polegają na montażu, remoncie i eksploatacji urządzeń elektroenergetycznych i ciepłych, ściśle związanych z wytwarzaniem i przesyłaniem energii elektrycznej i ciepłej. Chodzi przy tym o kwalifikowany charakter tych prac wynikający właśnie z wykonywania ich w obrębie „systemu energetycznego”, w skład którego wchodzi zakłady wytwarzające energię elektryczną i ciepłą oraz przesyłające tę energię do odbiorców (wyrok z 16 czerwca 2017 r., III UK 281/16).

Wykładnię powyższą potwierdza jedno z ostatnich orzeczeń w odniesieniu do elektromontera w cementowni (wyrok z 6 marca 2018 r., II UK 714/16; zob.

także wyroki z 27 czerwca 2018 r., II UK 714/16 i z 18 lipca 2018 r., III UK 101/17).

Na tle tej wykładni uprawnione jest stwierdzenie, że wnioskodawca nie pracował w energetyce przy wytwarzaniu i przesyłaniu energii elektrycznej.

Konsekwentnie, skoro zatrudniający pracodawca nie należał do energetyki, to traci na znaczeniu praca wnioskodawcy jako elektromontera.

Spójnik „oraz” w dziale II, wykazu A oznacza koniunkcję, a zatem zatrudnienie przy montażu, remoncie i eksploatacji urządzeń elektroenergetycznych i ciepłych to również prace w energetyce. Zatrudnionym w energetyce nie jest zatem ten, kto jest elektromonterem w zakładzie branży budowlanej, bo jego praca nie polega na wytwarzaniu i przesyłaniu energii elektrycznej ani stale (dzień po dniu) i w pełnym wymiarze pracy przy montażu, remoncie i eksploatacji urządzeń elektroenergetycznych i ciepłych. W sprawie nie ustalono takiego stanu faktycznego. W zakładach produkcyjnych (budowlanych, przemysłowych) znajdowała się sieć i urządzenia elektryczne, ciepłe, co nie znaczy, że ich montaż, remont i eksploatacja składa się na pracę w energetyce. Czym innym jest sieć elektryczna i urządzenia elektroenergetyczne w zakładzie produkcyjnym (przemysłowym) budownictwa i czym innym jest sieć elektryczna i takie urządzenia w energetyce. Praca elektromontera w takim zakładzie nie polega wszak na stałym montażu i remoncie tych urządzeń. Montaż i remont takich urządzeń w zakładzie produkcyjnym nie są wykonywane codziennie (raczej raz na jakiś czas). Z natury urządzenia tego rodzaju w zakładzie produkcyjnym są stałe i trwałe. Pozostaje ich eksploatacja, lecz nie jest to eksploatacja urządzeń elektroenergetycznych i ciepłych w energetyce.

Z tych motywów orzeczono jako w sentencji (art.398¹⁵ § 1 k.p.c. oraz art. 108 § 2 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c.).

W takiej sytuacji nie orzeka się w postępowaniu kasacyjnym na podstawie art. 415 k.p.c. (wniosek skargi kasacyjnej). Nie jest to pełna regulacja, gdyż żądanie zwrotu wymaga osadzenia w prawie materialnym. Wówczas sporna kwestia ma swoje samodzielne (odrębne) znaczenie, dlatego do rozpoznania wniosku właściwy jest sąd powszechny.

